

Sándor Lénárd

Az amerikai bíróságok működése a koronavírus-járvány idején

Alexis de Tocqueville fogalmazott egykoron úgy, hogy az Egyesült Államokban alig van olyan politikai kérdés, amely előbb vagy utóbb ne válna jogi kérdéssé. A bíróságok működésének ezért kiemelkedő jelentősége van az amerikai alkotmányos rendszeren belül. Jelen tanulmány arról kíván áttekintést nyújtani, hogy az Egyesült Államok szövetségi és tagállami bíróságaira, azok működőképességére milyen hatást gyakorolt a járvány, illetve milyen innovatív megoldásokat találtak a kihívások leküzdésére. A tanulmány ennek megfelelően beszámol arról, hogy az amerikai bíróságok hogyan tudták fenntartani a működésüket a betegség terjedése idején, hogy milyen alkotmányos dilemmákat vetett fel a járvány a bíróságok eljárásához kapcsolódóan, illetve milyen hosszú távú hatásai lehetnek az eme időszakban alkalmazott módszereknek és megoldásoknak. A tanulmányban ezek mellett szó esik olyan érdekes kérdésekről is, mint például hogy a Legfelsőbb Bíróság hogyan lépett túl egy évszázados hagyományon, vagy milyen történelmi összefüggés lelhető fel a bírósági épületek kialakítása és a járványok között.

Bevezetés

A koronavírus okozta járvány az Egyesült Államokban csakúgy, mint szerte a világban szinte példa nélkül való közegészségügyi válsághelyzetet okozva forgatta fel az emberek hétköznapijait. Hamar nyilvánvalóvá vált azonban, hogy a járvány a közegészségügyi válságon túlmenően olyan csapás, amely az egyes embereket és a társadalmat egyaránt tartós kihívás elé állítja.¹ Az embereket egymástól elválasztva bénította meg ugyanis a gazdasági és az üzleti világot, nehezítette meg a munkavégzést, valamint zavarta meg az oktatást, a kulturális életet és a társadalmi kapcsolatok valamennyi formájának a fenntartását.² Emellett a járvány komoly próbatétel elé állította az Államokat, illetve azon belül is különösen a kormányzatok működését, miközben azokkal szemben a lakosság kettős elvárást támasztott: azt, hogy az emberek életének és egészségének megóvása mellett igyekezzenek fenntartani a gazdaság működőképességét is.³ Számos európai ország a járvány jelentette elemi csapás elhárítása érdekében – a saját közjogi-alkotmányos berendezkedésével

¹ Horkay Hörcher Ferenc: Politikafilozófia járvány idején. *Országút*, 2020. március 26.

² A járványvész hatásairól lásd többek között: Sándor Lénárd: Erős gazdaságot termelésre lehet építeni. Beszélgetés Lynn A. Fish professzorral. *Mandiner*, 2020. szeptember 3.; Sándor Lénárd: Csalódás a globalizáció csodavárásában. *Mandiner*, 2020. május 5.

³ Horkay Hörcher (2020): i. m.

és államszerkezetével összhangban – különleges jogrendet és rendeleti kormányzást vezetett be.⁴ Az Egyesült Államokban ugyanez a megoldás nem volt egyszerűen alkalmazható. Komoly kihívást jelentett ugyanis a szövetségi kormányzat és a tagállamok közötti hatalommegosztás, az úgynevezett *federalism* doktrínája, amelynél fogva a rendészeti és közegészségügyi intézkedések elsődlegesen a tagállamok hatáskörébe tartoznak. Ennek következtében a tengerentúlon inkább a tagállamok kormányzói, nem pedig a szövetségi kormányzat játszotta a főszerepet a járvánnyal szembeni védekezés terén.⁵

A járvány következményei alól nem jelentettek és nem jelentenek kivételt a bíróságok sem. A bíróságok működőképességének megőrzésével biztosítható számos alapvető jog, mint például a bírósághoz fordulás joga, az eljárások észszerű időben történő befejezése vagy akár – a jogállamiság fontos részeként – az alkotmányos felülvizsgálat lehetőségének folyamatos garantálása. Mindezek érvényesítése azonban a járvány elhatalmasodása miatt veszélybe sodródott. A szövetségi bíróságokhoz kapcsolódó kutatásokkal és továbbképzéssel foglalkozó, washingtoni székhelyű Federal Judicial Center 2020 tavaszán nemzetközi felmérést végzett a bíróságok és alkotmánybíróságok körében arról, hogy miként biztosítják az alapvető bírósági működést úgy, hogy eközben megóvják a bírák, a bíróságokon dolgozók, valamint az ügyfelek egészségét.⁶ A bíróságok működőképességük fenntartását célzó stratégiái változatos formákat öltöttek, és leginkább a rendelkezésre álló technológiai eszközöktől, valamint az adott közösség fertőzöttségének mértékétől váltak függővé.⁷ Jelen tanulmány arról kíván áttekintést nyújtani, hogy az Egyesült Államok szövetségi és tagállami bíróságaira, azok működőképességére milyen hatást gyakorolt a járvány, illetve arról is, hogy ehhez képest milyen innovatív megoldásokat találtak a kihívások leküzdésére. Szó esik a járvány által felvetett alapjogi dilemmákról, valamint arról, hogy milyen hosszú távú hatásai lehetnek

⁴ Ungvári Álmos – Hojnák Dávid: Az Európai Unió egyes tagállamainak koronavírus-járványra adott válasza, különös tekintettel a vizsgált államok által bevezetett különleges jogrendi szabályokra. *Miskolci Jogi Szemle*, 15. (2020), 1. 122–138.

⁵ Mark Perry: Are we entering a new era of state nullification? *The American Conservative*, 2020. április 10.; Sándor Lénárd: Arra intem az európai népeket, hogy legyenek résen. Beszélgetés Renée Lettow Lerner amerikai jogtörténész professzorral. *Mandiner*, 2020. szeptember 19.

⁶ A Federal Judicial Center nemzetközi felméréséről lásd FJC: *Judiciaries around the world rally and innovate to meet the challenge of COVID-19* (2020. május 26.).

⁷ Akadtak olyan országok, mint például Jordánia vagy Egyiptom, ahol kizárólag a kritikus jelentőségű, jórészt büntetőügyek folytak tovább, míg voltak olyan országok is, mint például Argentína vagy Nigéria, ahol a személyes jelenlétet igénylő eljárások csak sürgős esetben haladtak. A japán legfelsőbb bíróság országos hatályú döntésével valamennyi eljárást felfüggesztett. A Federal Judicial Center felmérése említést tesz a magyar Alkotmánybíróságról is, amelynek elnöke a testület folyamatos működőképességének fenntartása és a bírók egészségének védelme érdekében a videokonferencia útján történő ülésezést rendelt el. A magyar Alkotmánybíróság elnökének közleménye a testület veszélyhelyzetben történő működéséről lásd Alkotmánybíróság: *A veszélyhelyzet az Alkotmánybíróság működését és felelősségét is érinti* (2020. március 31.).

az ebben az időszakban alkalmazott módszereknek és megoldásoknak. Ennek során a tanulmány olyan érdekes kérdéseket is tárgyal, mint hogy miként lépett túl a Legfelsőbb Bíróság egy évszázados hagyományon, illetve milyen korábbi történelmi összefüggés lehetett fel a bírósági épületének kialakítása és a járványok, betegségek között.

Az évszázados tabukat ledöntő Legfelsőbb Bíróság

A tengerentúli alkotmányos berendezkedést vizsgálva Alexis de Tocqueville úgy fogalmazott egykoron, hogy alig van olyan politikai kérdés az Egyesült Államokban, amely előbb vagy utóbb ne válna jogi kérdéssé.⁸ S minthogy Amerikában a szövetségi bíróságok gyakorolják az alkotmányos kontrollt,⁹ ennek fényében válik érthetővé, hogy a washingtoni székhelyű Legfelsőbb Bíróság miért játszik egyre inkább meghatározó szerepet az amerikai jogi és politikai életben.¹⁰ Ilya Shapiro egészen találó megfogalmazása szerint ezt világosan igazolja, hogy a jogot alkalmazó Legfelsőbb Bíróság előtt ma már több tüntetést látni, mint a közpolitikát alakító Kongresszus épülete előtt.¹¹ Az ország közjogi és politikai életében játszott kiemelkedő jelentőségének dacára a Legfelsőbb Bíróság eljárási és ülésezési szabályai meglehetősen csekély teret biztosítottak a nyilvánosságnak – egészen a közelmúltig. Az ügyek meghallgatása (az úgynevezett *oral argument*) során a – pár tucatnyi hallgató elhelyezését biztosító – „tárgyalóteremnyi nyilvánosság” volt engedélyezett, ami azt jelentette, hogy sem kép-, sem pedig hangfelvételt nem lehetett sem sugározni, sem pedig készíteni az ülésről.¹² Egy-egy ügyben a Legfelsőbb Bíróság üléseinek hangulatát és a bírók arcvonásait így leginkább az intézmény hivatalos rajzolója, Arthur Lien munkája

⁸ Alexis de Tocqueville: *Az amerikai demokrácia*. Budapest, Európa, 1993.

⁹ Az amerikai szövetségi bíróságok egyszerre járnak el vitarendező és az alkotmánybíróági (*judicial review*) szerepkörben, amelyet a John Marshall bíró által jegyzett *Marbury v. Madison* ügy alapozott meg 1803-ban. Erről lásd Randy E. Barnett: *An introduction to constitutional law: 100 Supreme Court cases everyone should know*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019.

¹⁰ A Legfelsőbb Bíróság szerepének történeti fejlődéséről lásd Melvin I. Urofsky: *Dissent and the Supreme Court: Its role in the Court's history and the nation's constitutional dialogue*. New York, Vintage Books, 2017. A szövetségi bíróságok megnövekedett szerepéről többek között lásd Mark Tushnet: *Taking the constitution away from the courts*. Princeton (US-NJ), Princeton University Press, 1999; William B. Glidden: *The Supreme Court versus Congress. Disrupting the balance of power, 1789–2014*. Westport (US-CT), Praeger, 2015.

¹¹ Sándor Lénárd: „A túlzott centralizáció és a bürokrácia könnyen demokratikus deficithez vezet”. Beszélgetés Ilya Shapiróval, a Cato Intézet Robert A. Levy Alkotmányjogi Tanulmányok Központ elnökével. *Mandiner*, 2019. április 30.

¹² Erről lásd a Legfelsőbb Bíróság épületének és üléseinek látogatási szabályzatát: Supreme Court of the United States: *Visitor's guide to oral argument*. Az ülésről készített jegyzőkönyvet és hanganyagot később, jellemzően az ülés hetének péntekjén azonban nyilvánosságra hozzák.

nyomán ismerheti a világ.¹³ Az egyesek által középkorinak vélt módszert mind a Kongresszus, mind a közvélemény részéről hosszú évek óta kritika övezi.¹⁴ Hangoztatói a nagyobb átláthatóság jegyében szeretnék elérni az ülések televíziós vagy rádiós élő közvetítését.¹⁵ Ugyanakkor a nyilvánosság szélesítésére tett kísérletek mindannyiszor zátonyra futottak, mert a bírák álláspontja szerint az élő közvetítés kedvezőtlenül befolyásolhatja az ügyek megítélését.¹⁶

Amit azonban a Kongresszus évtizedeken keresztül nem tudott elérni, az a járvány kényszerűsége miatt válhatott valósággá.¹⁷ Figyelemmel arra is, hogy a bírák jelentős része járványügyi szempontból veszélyeztetett korú, a testület 2020. március 16. napján azt jelentette be, hogy a már kitűzött üléseket törli, majd később egy újabb bejelentésben halasztást rendelt el, és végül egy harmadik bejelentésben rendelkezett az ülések telefonos konferencián történő megtartásáról.¹⁸ Történelmi jelentőségűnek volt tekinthető, hogy a telefonkonferencián tartott üléseket – az évszázados hagyományokkal szakítva – ezúttal élőben közvetítették. Az első ízben élőben közvetített ülésezés a közvélemény-kutatások felmérései szerint pártállástól függetlenül sikert aratott, és a megkérdezettek többségének az volt a véleménye, hogy a bíróságnak folytatnia kell ezt a gyakorlatot.¹⁹ Tanulva az alsóbb fokú bíróságok előzetesen megkezdett gyakorlatából is, a Legfelsőbb Bíróság sikeresen folytatta a működését májusban is. Az ülések dinamikája persze jelentősen megváltozott,²⁰ lévén, hogy csak hallották, de nem láthatták egymást a bírák, illetve a felek képviselői, valamint csak szenioritás elvét tiszteletben tartva kérdezhettek.²¹ Fontos eredmény ugyanakkor, hogy a bíróság a tagjai és a peres felek egészségének megóvása mellett, ráadásul a nyilvánosság elvének maradéktalan biztosításával

¹³ A Legfelsőbb Bíróság hivatalos karikaturistájáról, Arthur Lienről lásd Art Lien: December SCOTUS Sketches. *Courtartist.com*, 2020. december 20.

¹⁴ A Legfelsőbb Bíróság meghallgatásának nyilvánosságát övező vitákról lásd pl. Tony Mauro: Justices double down on resistance to broadcasting SCOTUS arguments. *Law.com*, 2017. október 4.

¹⁵ Ugyanakkor emellett szükséges megjegyezni, hogy a Legfelsőbb Bíróság általában akkor is ülésezik, és tartja magát az ítélkezési naptárához, amikor más állami intézmények a költségvetési viták vagy a kemény időjárás miatt éppen leállásra kényszerülnek.

¹⁶ Erről lásd John G. Roberts legfőbb bíró tanácsadója, Jeffrey P. Minear által 2017. október 2. napján jegyzett levelet. David Kravets: Supreme Court says live streaming would „adversely affect” oral arguments. *Arstechnica*, 2017. május 10.

¹⁷ Korábban ilyen az 1918-ban kitört spanyolnátha ideje alatt következett be, amikor a bíróság több mint egy teljes hónapra bezárta kapuit, erről lásd Tom Goldstein: Holding oral arguments during the coronavirus pandemic. *SCOTUSblog*, 2020. március 15.

¹⁸ Amy Howe: Courtroom access: Faced with a pandemic, the Supreme Court pivots. *SCOTUSblog*, 2020. április 16.

¹⁹ Kalvis Golde: Public approves of live access to Supreme Court arguments, polls show. *SCOTUSblog*, 2020. május 21.

²⁰ A Legfelsőbb Bíróság ülésein a bírák rendszerint sokat és nem előre meghatározott sorrendben kérdeznak a peres felek képviselőitől.

²¹ Erről lásd a Federal Judicial Center nemzetközi felmérést. FCJ (2020): i. m.

fejezhette be a jelentős ügyeket is napirendre vett, 2019 októberében megnyitott ítélkezési évét (2019 October Term).²²

Amint arra a Ludovika blogtér oldalán megjelent elemzésekben részletesen kitértem,²³ a Legfelsőbb Bíróság nemcsak hogy rendhagyó módon folytatta a működését, hanem az ítélkezési év aktív, a nyári szünetet megelőző szakasza jócskán ki is tolódott.²⁴ Az utolsó döntéseket ugyanis a testület rendszerint június végén hozza meg, ezúttal azonban még július második hetében is várhatók és olvashatók voltak friss határozatok.²⁵ Emellett ugyanakkor az elmúlt 100 évben nem hozott a legfőbb bírói fórum olyan kevés (összesen 53) döntést, mint ebben az ítélkezési évben, ami a leginkább szintén a járvány okozta rendhagyó körülményeknek tudható be.²⁶ A relatív értelemben kevesebb befejezett ügy dacára a 2019-es ítélkezési év végül fontosnak bizonyult a testület gyakorlatában, mivel ideológiai szempontból nehezebb döntések is a napirenden szerepeltek.²⁷ Kiemelkedő jelentőségűnek tekinthető, hogy a Legfelsőbb Bíróság az alkotmányossági vizsgálatot nemcsak a 2019-es évben napirendre vett, általános jellegű ügyekben biztosította, hanem azokban is, amelyekben az alkotmányjogi kérdés kifejezetten a járványhoz vagy a járvány miatt bevezetett közegészségügyi korlátozások alkotmányosságának megítéléséhez kapcsolódott. Erre 2020 tavaszán a Wisconsin államban rendezett – többféle, demokrata elnökjelölti és különféle állami tisztségekre kiírt – választás előre meghatározott rendjétől való eltérés alkotmányossági felülvizsgálata volt a legjobb példa.²⁸ A Legfelsőbb Bíróság emellett szintén meg tudta vizsgálni, és elbírált azoknak az egyházaknak, illetve vallási felekezeteknek a fellebbezési kérelmeit, amelyek Kalifornia és Illinois kormányzói által bevezetett és a templomi szertartásokat is érintő korlátozásokat

²² Howe (2020): i. m.

²³ Sándor Lénárd: Mérlegen az amerikai Legfelsőbb Bíróság idei ítélkezési éve. 1., 2. rész. *Ludovika.hu*, 2020. július 23. és 2020. július 24.

²⁴ Az utolsó olyan ítélkezési év, amikor a bíróság több döntést is hozott júliusban több mint 30 évvel korábbra, egészen 1986-ra nyúlik vissza, még – a legendásan lassú – Warren Burger elnökségének idejére. Erről lásd Adam Feldman: Final Stat Pack for October Term 2019. *SCOTUSblog*, 2020. július 10.

²⁵ Itt szükséges megjegyezni, hogy a testület a járvány miatt bevezetett közegészségügyi korlátozó intézkedések alkotmányossági felülvizsgálatára irányuló kérelmeket, azok időszerű és hatékony felülvizsgálata érdekében gyakorlatilag egész nyáron folyamatosan fogadta és bírálta el.

²⁶ Ilyen kevés döntést eddig az 1862-es ítélkezési évben, az amerikai polgárháború során, valamint azt megelőzően az 1849-es ítélkezési évben hoztak. Erről részletesebben lásd Adam Feldman: Empirical SCOTUS: Something we haven't seen in the Supreme Court since the Civil War. *SCOTUSblog*, 2020. április 16.

²⁷ A nehezebb ügyek közül terítéken volt többek között a vallásszabadság kérdése, az abortusz lehetőségének korlátozása, a még gyermekként jogellenesen az országba érkezőkről szóló elnöki rendelet megítélése, az adminisztratív állam dilemmája és a tagállamok fegyelmezési jogosítványa az elektorok „hűtlensége” esetén. Sorra került továbbá Donald Trump elnök személyes pénzügyi beszámolóinak nyilvánossága, valamint az oklahomai indián területeket megillető autonómia és mentességek kérdése is. Erről lásd részletesen: Sándor (2020. július 23–24.): i. m.

²⁸ Republican National Committee v. Democratic National Committee, No. 19A1016 (U.S. Apr. 6, 2020).

kifogásolva indítottak pert.²⁹ Végül érdemes megemlíteni, hogy a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálta a büntetés-végrehajtási intézményekben a járványra tekintettel alkalmazott szigorúbb és így alapjogokat is erőteljesebben korlátozó egészségügyi és biztonsági intézkedések alkotmányosságát.³⁰

Jól látható, hogy a Legfelsőbb Bíróság folyamatos működésének fenntartása 2020 őszen és telén nemcsak azért kulcsjelentőségű alkotmányjogi garancia, mert a közegészségügyi korlátozások mellett megtartott amerikai elnökválasztási eljárást várhatóan jogviták fogják övezni, hanem azért is, mert a járvány miatt bevezetett, akár tagállami, akár szövetségi intézkedésekből fakadó olyan, alapjogokat korlátozó rendelkezések felülvizsgálatát jelentő ügyek is folyamatosan napirendre kerülnek, mint például a templomokban való jelenlétnek, a vallásgyakorlás céljából történő gyülekezéseknek, a fegyvert árusító üzletek nyitvatartásának vagy éppen az abortuszt végző egészségügyi intézmények működésének a korlátozása.³¹ Végso soron pedig a Legfelsőbb Bíróság bírőira hárul az a garanciális jelentőségű feladat, hogy az alapjogok közegészségügyi célú korlátozásának alkotmányossági ellenőrzését teljesítsék.

A szövetségi és a tagállami bíróságok erőfeszítései

A szövetségi és tagállami bíróságok, közülük is kiemelten azok, amelyek elsőfokú fórumként – bizonyítás helyszínéeként – is szolgálnak, részben eltérő kihívásokkal szembesülnek a járvány miatt.³² Miközben alkotmányossági szempontból valamennyi bíróság működésének folyamatos fenntartására kulcsfontosságú, több eljárástípust egyáltalán nem vagy kizárólag videokonferencia, illetve a távolságtartás alkalmazásával és védőfelszerelések viselésével lehet folytatni.³³ Az egyes bíróságok vezetői jellemzően külön-külön hozták meg intézkedéseiket az eljárások rendjének, a felek egészségének

²⁹ South Bay United Pentacostal Church et al. v. Gavin Newsom, Governor of California et al. (2020. május 29., 590 U. S. [2020]), illetve Elim Romanian Church et al. v. J. B. Pritzker, Governor of Illinois, amelyben a testület egy rövid elutasító átiratban rendelkezett. Forrás: <https://www.supremecourt.gov/docket/docketfiles/html/public/19A1046.html>

³⁰ Don Barnes, Sheriff, Orange County, California et al. v. Melissa Ahlman et al. (2020. augusztus 5., 590 U. S. [2020]).

³¹ Az amerikai alkotmány, illetve bírósági gyakorlat a vallás szabad gyakorlását, a fegyverviselést, valamint az abortusz lehetőségét alkotmányos alapjogként ismeri el, így korlátozásuk bírósági felülvizsgálatra adhat okot. Ilyen jellegű kérelemről szóló híradások pl. David Crary: California churches sue to challenge COVID-19 restrictions. *Desert Sun*, 2020. augusztus 14.; Tucker Higgins: Supreme Court expected to weigh in on Texas' emergency coronavirus abortion restriction. *CNBC*, 2020. április 8.

³² A fellebbviteli bíróságok azért vannak könnyebb helyzetben, mert a jogi képviselők írásban terjeszthetik elő beadványukat, majd pedig a saját irodáikból videokonferencia segítségével adják elő érveiket. Mindezek alapján pedig a fellebbviteli bíróság meg tudja hozni a döntését.

³³ Erről lásd a Federal Judicial Center által végzett nemzetközi felmérést. FCJ (2020): i. m.

és eljárási jogainak védelme érdekében.³⁴ A bíróságok általában már korábban kidolgoztak egy esetleges szükséghelyzet esetére szóló olyan intézkedési tervet, amely a bírák és a többi munkatárs távolsági munkavégzésével is lehetővé teszi a bírósági működés fenntartását, és amely a járvány kitörésekor a rendelkezésükre állt. Ugyan ezeknek az intézkedési terveknek az összeállításakor elsősorban olyan természeti katasztrófák lehetőségét tartották szem előtt, mint a hurrikánok, tornádók, hóviharak, illetve áradások, de elképzeléseik a járvány alatt is működőképesnek bizonyultak.³⁵

A videó- vagy telefonkonferencia segítségével könnyebben folytatható polgári és közigazgatási eljárások mellett a büntetőügyek lefolytatása jelentette a nagyobb kihívást, azon belül is – a *Law360* című jogi szakfolyóirat által végzett felmérés szerint – az alkotmányjogi garanciát jelentő vádesküdszékek és esküdszékek összehívása.³⁶ Ezt erősítette meg a Minnesotai Szövetségi Körzeti Bíróság elnöke, John R. Tunheim is egy áprilisban adott interjújában. Elmondása szerint a büntetőügyek csak azon szakaszaival, így a például a büntetőbíróságok előtti meghallgatásokkal tudtak előre haladni, amelyek nem igényelték az esküdtek jelenlétét, és videokonferencia útján is teljesíthetők voltak. A szövetségi jognak megfelelő, törvényes vádemeléshez elengedhetetlen és éppen ezért garanciális jelentőségű vádesküdszék működését pedig úgy állították helyre, hogy az esküdteket külön tárgyalótermekben különítették el, ahol a tanúk vallomását, valamint az ügyész érvelését videokonferencián keresztül követhették figyelemmel.³⁷

A büntetőeljárások lefolytatásának akadozása miatt kulcsjelentőségű kérdésként merült fel a terheltet megillető jogok védelmének megóvása is.³⁸ A büntetőeljárások időszerűségének megőrzése az Egyesült Államok alkotmányához fűzött hatodik alkotmánykiegészítés alapján alkotmányjogi követelmény. A szövetségi jog alapján folyó eljárások tekintetében ezt az alkotmányjogi szabályt részletezi az 1974-es úgynevezett *Speedy Trial Act* (vagyis az időszerű tárgyalásokról szóló törvény), amelynek megtartása a járvány idején talán az egyik legnagyobb kihívás. A videokonferencia útján folytatott büntetőbíróság előtti meghallgatások hozzájárulnak az időszerűség követelményének a teljesítéséhez. Ugyanakkor egy büntetőeljárásban számos olyan eljárási cselekményt szükséges végrehajtani, amelyek esetében a videokonferencia nem alkalmazható. Ezek vonatkozásában pedig általánosnak tekinthető felfogás, hogy a bírósági személyzet és a terhelték egészségének megóvásához fűződő érdek,

³⁴ Az egyes szövetségi bíróságok vezetőinek utasításai elérhetők: United States Courts: *Court orders and updates during COVID-19 pandemic*.

³⁵ Sándor Lénárd: Járvány idején a bíróságnak is innovatívnak kell lennie – beszélgetés John Tunheim szövetségi bíróval. *Mandiner*, 2020. május 12.

³⁶ A szövetségi és tagállami bíróságok működésének folyamatosan frissülő helyzetéről és benne az esküdszéki működések felfüggesztéséről lásd. Sarah Jarvis: Coronavirus: The latest court closures and restrictions. *Law360*, 2020. március 12.

³⁷ Erről lásd Sándor Lénárd: Járvány idején a bíróságnak is innovatívnak kell lennie – beszélgetés John Tunheim szövetségi bíróval. *Mandiner*, 2020. május 12.

³⁸ Lásd pl. Jody Godoy: Defendants' rights hang in the balance amid pandemic. *Law360*, 2020. március 17.

valamint az elővigyázatosság nagyobb súllyal esik latba, mint az, amely a törvényben meghatározott határidős követelményeinek maradéktalan megtartásához fűződik.³⁹ Ennek megfelelően, mint ahogyan arra Tunheim főbíró rámutatott, a szükség-helyzetre irányadó szabályokat alkalmazva a bírósági vezetők kizárták a szükség-helyzettel érintett időszakokat az – eljárási szabályokban a vádesküdszék összehívására, valamint a tárgyalás megkezdésére – irányadó határidőből.⁴⁰

Alkotmányjogi szempontból egy másik jelentős kérdés a fogva tartott terheltek védőikkel történő konzultációjának elősegítése.⁴¹ A fogvatartási intézményeket a fertőzés megelőzése érdekében országszerte igyekeztek minél hatékonyabban elszeparálni a külvilágtól, így azokat a védelmet ellátó ügyvédek sem látogathatták.⁴² Tunheim főbíró a szövetségi intézmények tapasztalatait megosztva arra mutatott rá, hogy a védővel való érintkezés alkotmányos jogának érvényesülését táblagépek telepítésével igyekeztek elősegíteni. Annak használatát pedig a terhelteknek egy külön erre a célra kialakított helyiségben biztosították azért, hogy védőikkel elektronikus úton érintkezhessenek anélkül, hogy ezt bárki hallgathatná.⁴³

Összegzőként elmondható, hogy a járvány és a közegészségügyi korlátozások miatt a polgári és közigazgatási ügyek csekélyebb, míg a büntetőügyek jóval nagyobb kihívást jelentenek az amerikai bíróságok működésében. A legnagyobb nehézséget a büntetőeljárások időszerű lefolytatása, különösen pedig a vádesküdszéki meghallgatások és esküdszéki tárgyalások biztonságos megszervezése jelentik. Ugyanakkor jól látható, hogy az amerikai bíróságok a modern technológia felhasználása révén innovatív megoldásokkal keresik a lehetőségeket az alkotmányos előírásokkal összhangban álló teljes működőképességük helyreállításához és folyamatos fenntartásához. Emellett pedig jelentős eredményként könyvelhető el, hogy egyetlen szövetségi bíróság sem zárta be a kapuit, és ha csak virtuális formában is, de tovább működött.

³⁹ United States Courts: *Judiciary preparedness for coronavirus (COVID-19)*.

⁴⁰ Erről lásd Sándor (2020. május 12.): i. m.

⁴¹ A védelemhez, valamint a védő igénybevételéhez való alapvető jogot az Egyesült Államok alkotmányához fűzött ötödik és hatodik alkotmánykiegészítések tartalmazzák, amelyeket a Legfelsőbb Bíróság gazdag gyakorlattal erősített meg (*Gideon v. Wainwright*, 372 U.S. 335 [1963]; *Escobedo v. Illinois*, 378 U.S. 478 [1964]; *Miranda v. Arizona*, 384 U.S. 436 [1966], majd végül *Dickerson v. United States*, 530 U.S. 428 [2000]) és emelt az egyik legfontosabb alkotmányos jog rangjára (*Olmstead v. United States* 277 U.S. 438 [1928]).

⁴² E körben szükséges megjegyezni ugyanakkor, hogy a koronavírusos fertőzés a meghozott óvintézkedések dacára felütötte a fejét némely fogvatartási intézményben, ezért a legfőbb ügyész engedélyezte, hogy a szövetségi büntetés-végrehajtási parancsnokság (*Federal Bureau of Prisons*) a veszélyeztetett fogvatartottakat házi őrizetbe engedje. A tagállami fogvatartási intézmények is hasonló politikát folytattak és intézkedéseket foganatosítottak. Erről lásd Marshall Project: *How prisons in each state are restricting visits due to coronavirus* (2020. március 17.).

⁴³ Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a technikai feltételek, így például a kellő sávszélességű internetes kapcsolat, a különálló helyiség, valamint a kellő börtönszemélyzet előteremtése nagy kihívásnak bizonyult. Erről lásd Sándor (2020. május 12.): i. m.

Érdekességek és következtetések

Az elmúlt század elején élt neves amerikai legfelsőbb bírósági bíró, Louis Brandeis egyik híressé vált különvéleményében fogalmazott úgy, hogy az Egyesült Államok alkotmányjogi berendezkedésének, államszervezetének egyik nagy előnye a szövetségi kormányzat és a tagállamok közötti hatalommegosztás. Ez teszi lehetővé, hogy a tagállamok viszonylagos önállóságban cselekedve mindig a jobb és tökéletesebb megoldások fellelése érdekében kísérletezhessenek úgy, hogy közben nem kockáztatják az egész nemzetet.⁴⁴ A koronavírus okozta járvány a bíróságok működőképességének fenntartása terén igazolta Brandeis bíró véleményének helytállóságát, ugyanis a tagállami és a szövetségi bíróságok egymással párhuzamosan és sok esetben egymástól függetlenül „kísérleteztek” olyan innovatív megoldásokkal, amelyek szükség esetén különleges körülmények között is hatékonyan segítik elő a bíróságok működőképességének fenntartását és az eljárások alkotmányosságának biztosítását. Nem minden kísérlet volt zökkenőmentes vagy hibátlan, de összességében valamennyi hozzájárult a szükséges és elégséges megoldások felleléséhez és alkalmazásához. Így például a Legfelsőbb Bíróság az alsóbb fokú szövetségi bíróságok és a tagállami legfelsőbb bíróságok videokonferenciával kapcsolatban szerzett kezdeti tapasztalataira figyelemmel alakította ki a saját, telefonos konferencia útján történő ülésezést.⁴⁵

Bár a járvány következtében bevezetett innovatív megoldások minden bizonnyal hosszú távú hatást fognak gyakorolni az amerikai és más bíróságok működésére is, meg kell jegyezni, hogy a technológiai fejlődés sok esetben már korábban is megkérdőjelezte a személyes jelenlét mellett zajló eljárások szükségességét. Elisabeth Ross és Christopher Hennessy közös tanulmányukban arra mutatnak rá, hogy a személyes részvételt nem igénylő, távoli hozzáféréssel megtartott tárgyalások elgondolása szinte egyidős az arra lehetőséget biztosító technológia kifejlesztésével.⁴⁶ A szerzők emellett hozzáteszik, hogy akad olyan szövetségi bírósági körzet – így például éppen Minnesota –, ahol a járvány kitörését megelőzően is biztosított volt, hogy a felek képviselői videó- vagy telefonkonferencia útján kapcsolódhassanak be a tárgyalásba abban az esetben, ha a személyes megjelenéshez jelentős távolságra kellene utazniuk. A járvány hosszú távú hatásai között említendő, hogy minden bizonnyal meg fognak erősödni azok a vélemények, amelyek a modern technológia szélesebb körű használatát szorgalmazzák a bírósági eljárásokban történő részvétel és kommunikáció során – annak minden

⁴⁴ Louis Brandeis bíró a *New State Ice Co. v. Liebmann* ügyhöz fűzött különvéleménye (*New State Ice Co. v. Liebmann* 285 U.S. 262 [1932]). Forrás: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/285/262>

⁴⁵ Howe (2020): i. m.

⁴⁶ Elisabeth Ross – Christopher Hennessy: *How COVID-19 might uproot centuries of litigation traditions*. *Law360*, 2020. április 21.

előnyével és hátrányával együtt.⁴⁷ Ezenkívül Ross egy másik tanulmányában arra az érdekességre is felhívja a figyelmet, hogy a jelenlegi járvány (csakúgy, mint a korábbiak) a bírósági épületek építészetére és belső kialakítására is komoly hatást gyakorolhat.⁴⁸ Ennek során könnyen elképzelhető, hogy a méretüket tekintve kisebb, ugyanakkor olyan tulajdonságokkal és felszereltséggel rendelkező tárgyalótermeket fognak kialakítani, amelyek a technológia segítségével nagyszámú résztvevő virtuális jelenlétéhez képesek megfelelő helyszínt biztosítani. Sokan vélik úgy, hogy a Legfelsőbb Bíróságon is nehéz lesz a szellemet visszatuszkolni a palackba, és a járvány elmúltával felhagyni a meghallgatások nagy népszerűségnek örvendő élő hangközvetítésével. Ahogyan Tunheim főbíró találóan fogalmazott, talán éppen ezek a fejlesztések, a munkavégzés új, hatékonyabb módszerei jelentik a koronavírus okozta járványvész által ránk kényszerített innováció kedvező oldalát.⁴⁹

⁴⁷ A szerzők értékelése szerint a virtuális részvétellel zajló bírósági eljárások a hozzáférés miatti esélyegyenlőtlenségek és az összejátszás veszélyén túl azzal kecsegtetnek, hogy a személyes jelenlét mellett alkalmazott különféle megfélemlítési és rendezavarási taktikák visszaszorulhatnak, miközben az eljárás tisztességessége erősödik.

⁴⁸ Elizabeth Ross: Pandemic may change the way we design our courthouses. *Law360*, 2020. július 21.

⁴⁹ Erről lásd Sándor (2020. május 12.): i. m.

Felhasznált irodalom

- Alkotmánybíróság: *A veszélyhelyzet az Alkotmánybíróság működését és felelősségét is érinti* (2020. március 31.). Online: <https://bit.ly/3rdI0CO>
- Barnett, Randy E.: *An introduction to constitutional law: 100 Supreme Court cases everyone should know*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019.
- Crary, David: California churches sue to challenge COVID-19 restrictions. *Desert Sun*, 2020. augusztus 14. Online: <https://bit.ly/3ILRbJF>
- Feldman, Adam: Empirical SCOTUS: Something we haven't seen in the Supreme Court since the Civil War. *SCOTUSblog*, 2020. április 16. Online: <https://bit.ly/3tHinMs>
- Feldman, Adam: Final Stat Pack for October Term 2019. *SCOTUSblog*, 2020. július 10. Online: <https://bit.ly/3fhdPbR>
- Glidden, William B.: *The Supreme Court versus Congress. Disrupting the balance of power, 1789–2014*. Westport (US-CT), Praeger, 2015.
- Godoy, Jody: Defendants' rights hang in the balance amid pandemic. *Law360*, 2020. március 17. Online: <https://bit.ly/2NKdO4K>
- Golde, Kalvis: Public approves of live access to Supreme Court arguments, polls show. *SCOTUSblog*, 2020. május 21. Online: <https://bit.ly/3lFpaDJ>
- Goldstein, Tom: Holding oral arguments during the coronavirus pandemic. *SCOTUSblog*, 2020. március 15. Online: <https://bit.ly/2OZrhWX>
- FJC: *Judiciaries around the world rally and innovate to meet the challenge of COVID-19* (2020. május 26.). Online: <https://bit.ly/3lGtTVK>
- Higgins, Tucker: Supreme Court expected to weigh in on Texas' emergency coronavirus abortion restriction. *CNBC*, 2020. április 8. Online: <https://cnb.cx/3tNn3jI>
- Horkay Hörcher Ferenc: Politikafilozófia járvány idején. *Országút*, 2020. március 26. Online: <https://bit.ly/3c9qrj6>
- Howe, Amy: Courtroom access: Faced with a pandemic, the Supreme Court pivots. *SCOTUSblog*, 2020. április 16. Online: <https://bit.ly/3r4rTHO>
- Jarvis, Sarah: Coronavirus: The latest court closures and restrictions. *Law360*, 2020. március 12. Online: <https://www.law360.com/articles/1252836>
- Kravets, David: Supreme Court says live streaming would 'adversely affect' oral arguments. *Ars-technica*, 2017. május 10. Online: <https://bit.ly/2P0xkKJ>
- Lien, Art: December SCOTUS Sketches. *Courtartist.com*, 2020. december 20. Online: <https://bit.ly/3rc0GTq>
- Marshall Project: *How prisons in each state are restricting visits due to coronavirus* (2020. március 17.). Online: <https://bit.ly/2Pk3X5P>
- Mauro, Tony: Justices double down on resistance to broadcasting SCOTUS arguments. *Law.com*, 2017. október 4. Online: <https://bit.ly/3lI40F0>
- Perry, Mark: Are we entering a new era of state nullification? *The American Conservative*, 2020. április 10. Online: <https://bit.ly/392iZEE>
- Ross, Elizabeth: Pandemic may change the way we design our courthouses. *Law360*, 2020. július 21. Online: <https://www.law360.com/articles/1293953>
- Ross, Elizabeth – Christopher Hennessy: How COVID-19 might uproot centuries of litigation traditions. *Law360*, 2020. április 21. Online: <https://bit.ly/3cV9Q1D>
- Sándor Lénárd: Beszélgetés Ilya Shapiróval, a Cato Intézet Robert A. Levy Alkotmányjogi Tanulmányok Központ elnökével. *Mandiner*, 2019. április 30. Online: <https://bit.ly/3cQOa6Q>
- Sándor Lénárd: Csalódás a globalizáció csodavárásában. *Mandiner*, 2020. május 5. Online: <https://bit.ly/3sbRNL4>
- Sándor Lénárd: Járvány idején a bíróságnak is innovatívnak kell lennie – beszélgetés John Tunheim szövetségi bíróval. *Mandiner*, 2020. május 12. Elérhető: <https://bit.ly/2OP9fGY>

- Sándor Lénárd: Mérlegen az amerikai Legfelsőbb Bíróság idei ítélkezési éve. 1., 2. rész. *Ludovika.hu*, 2020. július 23. és 2020. július 24. Online: <https://bit.ly/3IEbjNE>
- Sándor Lénárd: Erős gazdaságot termelésre lehet építeni. Beszélgetés Lynn A. Fish vállalatgazdaságtan és logisztika professzorral. *Mandiner*, 2020. szeptember 3. Online: <https://bit.ly/3vPwv8o>
- Sándor Lénárd: Arra intem az európai népeket, hogy legyenek résen. Beszélgetés Renée Lettow Lerner amerikai jogtörténész professzorral. *Mandiner*, 2020. szeptember 19. Online: <https://bit.ly/3f3zJ1T>
- Tocqueville, Alexis de: *Az amerikai demokrácia*. Budapest, Európa, 1993.
- Tushnet, Mark: *Taking the constitution away from the courts*. Princeton (US-NJ), Princeton University Press, 1999. Online: <https://doi.org/10.1515/9781400822973>
- Ungvári Álmós – Hojnyák Dávid: Az Európai Unió egyes tagállamainak koronavírus-járványra adott válasza, különös tekintettel a vizsgált államok által bevezetett különleges jogrendi szabályokra. *Miskolci Jogi Szemle*, 15. (2020), 1. 122–138. Online: <https://bit.ly/3vSg1fM>
- United States Courts: *Court orders and updates during COVID-19 pandemic*. Online: <https://bit.ly/3raqI9G>
- United States Courts: *Judiciary preparedness for coronavirus (COVID-19)*. Online: <https://bit.ly/3tHi5Fm>
- Urofsvy, Melvin I.: *Dissent and the Supreme Court: Its role in the Court's history and the nation's constitutional dialogue*. New York, Vintage Books, 2017.
- Supreme Court of the United States: *Visitor's guide to oral argument*. Online: <https://bit.ly/3ca5C7f>

Bírósági döntések

- A Legfelsőbb Bíróság döntése az *Olmstead v. United States* ügyben (277 U.S. 438 [1928]).
- A Legfelsőbb Bíróság döntése a *New State Ice Co. v. Liebmann* ügyben (285 U.S. 262 [1932]).
- A Legfelsőbb Bíróság döntése a *Gideon v. Wainwright* ügyben (372 U.S. 335 [1963]).
- A Legfelsőbb Bíróság döntése az *Escobedo v. Illinois* ügyben (378 U.S. 478 [1964]).
- A Legfelsőbb Bíróság döntése a *Miranda v. Arizona* ügyben (384 U.S. 436 [1966]).
- A Legfelsőbb Bíróság döntése a *Dickerson v. United States* ügyben (530 U.S. 428 [2000]).
- A Legfelsőbb Bíróság döntése a *Republican National Committee v. Democratic National Committee* ügyben (No. 19A1016 [U.S. Apr. 6, 2020]).
- A Legfelsőbb Bíróság döntése a *South Bay United Pentacostal Church et al. v. Gavin Newsom, Governor of California et al.* ügyben (May 29, 2020; 590 U. S. [2020]).
- A Legfelsőbb Bíróság döntése a *Don Barnes, Sheriff, Orange County, California et al. v. Melissa Ahlman et al.* ügyben (Aug. 5, 2020; 590 U. S. [2020]).